

[Transcript] Vinohradská 12 / Turecké drama: Zůstane Erdogan neporažen?

Tady je Matej Skalický a tohle je Vinohradská 12.
Torecku bude druhé koloprezidentských voleb, potřebných 50% hlasů pro vítěství v prvním kole nezískal ani jeden kandidát.
Erdoganu v výsledky si dostal pod 50%.
Ozhrubá čtyři procentní body za ním zaostal opoziční politik Kemal Kilič Darolu.
Turký se hraje o hlasi, které dostal ten 3. vzadu.
Druhé kolopude 28. května.
Šance na změnu slábne, průzkumi se sekli.
Povede turecko i v dalších letech neporazitelný Erdogan, co by to pro velký stát na rozhraní Evropy a Orientu znamenalou.
Ajde skutečně o nejdůležitější volby roku.
Vtám se našeho spravoda je přímo na místě Štěpána Macháčka.
Dnes je úterí 16. května.
Dobrý den Štěpáne, vítejte ve Vinohradské 12.
Hezký den Matěji.
Zdravíme vás do turecka, kam přesně?
Tak tady jsem kousek od Antákyje, což je zhruba uprostřed turecka u srbských hranic, byl jsem tu proto, že je to jednostě měst, která byla úplně nejvíc zasažená u norovým zeměřesením, to místo je skoro srovnané se zemí a já jsem chtěl vidět, jak budou volby vypadat právě v těchto oblastech.
No a jak tam prožívají volby, jak to na místě vypadá?
Tohle místo je hodně specifické, protože iště den před volbami bylo město Antáky a skoro lidu prázdné, lidé, kteří přežili to zeměřesení, tak se odstěhovali někam jinám, protože ani v těch zbylých domech nesmí bydlet ty domy hrozí stále s řícením, takže odešli do všech možných koutů turecka, v některých i do zahraničí.
Přijeli jsme s rodinou jen tvůli volbám.
Dneska zase odjíždíme zpátky do Antály, kde jsme se pronájali byt.
A zláštní bylo, že přesně v ten den voleb se lidé původem se tak je sešli, přijeli, přijeli volit do toho svého města, přestože měli možnost volit i někde jiné.
To země třesení změnilo hodně.
Nikdo nám se nepřijal pomoc.
Tnit se tu dlouho nedilo, a lidé to viděli.
A myslím, že to hodně ovlivní i volby.
A na jednou to místo ožilo.
A já se nám viděl úplně dojemné sceny, kdy se lidé přátelé i příbuzní vyděli po prvého toho země třesení, obýmaly se tam a vlastně to brali jako obrovskou, společenskou událost.
A je mi jasné, že dnes už zase bude Antáky a prázdná, bude ještě dlouho čekat na to,

než se znovu dá to místo trošku dokupy.
Pojďme přímo k těm volbám.
Je to možná větší drama,
než se čekalo jen těsně,
se nestál Richard Taip Erdogan
už v prvním kole staronovým tureckým prezidentem.
Čekal se to vy osobně.
Já jsem čekal asi jako většina lidí,
že ty volby dopadnou trošku jinak.
Čekal jsem to, že pravděpodobně bude druhé kolo,
že nikdo v tom prvním kole nezíská přes 50%,
i když ty předvolibní průzkumi naznačovali,
že by dokonce právě opoziční líder Kemal Kliždárolu
mohl to dát už v prvním kole přes těch 50%.
Ale nakonec se ukázalo,
že ty předvolibní průzkumi byly úplně lyhé,
předpovídali a to nejen pár dnů před volbami,
ale dlouhodobě několik měsíců před volbami
předpovídali opozici opozičnímu kandidátovi
a mluvíme o těch prezidentských volbách
zhruba 5% náskok před Rejpem Tleybem Erdoganem.
A nakonec to bylo přesně obráceně,
takže to bylo velké překvapení
a pochopitelně pro stoupence opozice sklamání,
pro stoupence vlády zhrimě velká radoz.
Je to překvapující,
že to padle skutečně ty volby
hodně odlišně od toho, jak průzkumi o nich vůvody.
Pokud náš národ rozhodl,
že chce druhé kolovolep, pak to vítám.
Pojďme po příčinách toho překvapení právě
před volba mi to vypadalo,
že by kandidát opozice Kemal Kilič Darolu
mohl utnout tu Erdoganovu dlouhletou nad vlády
a to bylo před volbami,
že Kemal Kilič Darolu mohl utnout tu Erdoganovu dlouhletou
nad vládu, nad tureckém, už v tom prvním kole,
že získá tu většinu, získá přes 50% hlasu.
Proč se mu to teda nepodařilo?
Vypadalo to tak na základě právě těch předlebných průzkumů.
Já sam si hledám nějakou příčinu,
proč se ty průzkumi tolik lišily od výsledku.
Osobně mám tu verzi,
že Turci přestože vypadá,

že jsou totálně polarizovaní,
tak to tak úplně není,
že je tady pořád velká skupina lidí,
kteří volí pragmaticky,
kteří do posledních chvíle
třeba ani nevěděli,
jestli to dají Erdoganovu,
nebo Kilič Daroluhovi
a tuhle skupinu nějak z nějakých důvodů
ty před volbní průzkumi nebrali v potas.
No a jelikož Turci zároveň,
a to jsou naprostí sětový unikát podle mě,
mají obrovskou volební disciplínu,
že v průměru
za vůbec všechny parlamentní volby
měli volební účast 81,5%
a tento krát tedy v neděli
měli 88% a nikdo je nenutí těm volbám chodit.
Takže tohle je něco,
jako by pro nás asi úžasného,
ale zároveň je mi jasné,
že právě i tím nerozodnutí
věděli, že těm volbám mít musí
a někomu to hodit musí.
Je dost možné, že zafungoval
takový ten pocit z toho,
že to dají někomu kogo znají,
kdo už tu zemi vedl,
i když netřeba úplně dobře,
ale vědí, že je schopný,
tu zemi Vest dál
a asi váhali nad tím to
dát proti kandidatovi,
který vlastně
v tej nejvyšší politice
nebo ve vládě,
ještě nikdy nebyl.
Takže to je taková moje teorie,
protože se na koniec mohli
ty průzkumi na tolik seknout,
když ho tak řeknu
oproti s kudeštým výsledkom.
Štěpáne, protože o tom klání
v turecku, které se tedy

zůžilo na ty dvě hlavní kandidáty,
pro celom něm mluví
jako o nejdůležitějších volbách roku.
No určitě měli potenciál
udělat velkou změnu
v turecku samotném u vnitř
a také na venech.
To, že tu změnu neudělali
taky v postatě také výsledek
těch voleb,
koniec konců ještě pořád
není úplně veloučené,
že se tak stane,
ale ta pravděpodobnost
už není taková,
jako před prvním kolem
a je to i proto,
že asi i zahraniční,
ale především Turci samotný,
kteří prahli po změni
tak si uvědomovali nebo cítili,
že je to poslední,
zatím největší a zároveň
můžá poslední šance,
jak te změny dosáhnout
normálně volebním způsobem,
způsobem, řeklíme,
demokratické výměny moci
a věřili i na základě
se vracím tím průzkumům,
že tentokrát prostě mají sílu
a já jsem to cítil
na těch předvolivních mítincích opozice,
že mají sílu to teď udělat
i když o to usilují
už nejmeně deset let
od kudalostí v Gezi Parku v Istanbulu,
tak teď to vypadalo,
že jsou na dosach této změny
a proto asi i o těch volbách
se bluvele,
jako o volbách možná nejdulžitějších
v historii turecka,
stoleté historii,

letosturecko-slaví,
stolet trvání moderního státu
a jako o dně
s nejdulžitějších volb
vůbec světově.
Ta geopolitika pak je samozřejmě
další věc,
turecko teď
hlavně během rúzkého útoku
na Ukraínu,
hraje specifickou roli
a v sásce od táskou bylo,
jak ta role bude vypadat
v případě,
že by přestal
ves turecko režib type R1.
Pokud ho povede dál,
tak asi máme zůvua představu,
že ta politika,
už nějakou dobu vede,
že bude pokračovat.
A ta politika je jaká?
Vy jste tady mluvil o událostech
před desetí lety,
že od té doby se učíta část
Turku snaží,
aby režib type R1 umoci
nebyl, můžete připomenout,
o co přesně šlo
a jaká ta politika
R1 je?
No pokud bych se
zastavil přímo u turecka,
tak tam právě
těch deset let spátky,
ty událostí kolem Gezi Parku,
kdy lidé bránili
zelenou plochu
v Centru Istambulu
proti developerským záměrům,
které podporoval právě
režib type R1
tehdy s funkce přeměra,
tak ty byly takové přílomové,

protože když se podíváme
na 20 let
R1 působení umoci,
tak to první desetí lety
bylo obecně
většinou Turku,
si myslím,
a i ze zahraniční
vnímáno jako
poměrně pozitivní,
protože R1
převzal tu zemi
v nohem hroším stavu,
těch prvních desetlety ho vlády
byly skutečně ekromické,
hodně úspěšné,
R1 zároveň
a to je pro Turky
velice důležité,
protože
možná to bude znít
trošku ošklivě,
ale Turci mají
v sobě takový pocit
trošku mindrák historický,
že když si byly říše
a o té doby
v postatě v posledních desetí letích
byly okrajovou zemí,
kterou nikdo moc nebral vážně,
nic neznamenali,
a R1 se podařilo
vrátit turecko, řekněme
na světovou demovatickou úroveň,
kde s ním každý počítá,
kde se o turecko mluví,
takže i na takovou tu národní hrdost
si myslím, že zahrál dobře
a tohle v Turcích hodně rezenovalo.
A pak taky ja to je důležité,
R1 skutečně v prvních desetletích
své vlády byl takovým prezidentem,
který osvobnil velkou část Turku
a tím myslím tu konservativní,

možná trošku veslickou část
lidí, kteří se cítili předtím
utlačováni tou sekulární elitou,
která se jim snažila vnútit
svůj životní styl, zakazovala našení
šátku na univerzitách, tam vůřaděch
a podobně muslimských šátků.
R1 přišel a vrátil tímhle lidem
svobodu a pocit, že někoho mají,
že se v něj někdo zajímá.
Tohle všechno bylo v postatě
velice pozitivní pro tureckou společnost,
myslím, že i objektivně pozitivní,
pak ale v tom druhem desetletí
po udávostek kolem Gezi Parku
začlo být zjevné,
že R1 má sklony autoritářské,
začel uplatímat problematickou,
ekonomickou politiku, upevdímat
svoji moc a tam tepe vás
si začala velká částurku uvědomovat,
že to je nebezpečný směr
a že by rádi vrátili trošku
to turecko do doby před těmi to
R1 novými neexperimenty,
ale řeklíme tím to touto cestou.
Jimi slovy by chtěli, aby byl
spátky premiér a neprezident,
protože kolik od roku 2014-2013
je prezidentem, předtím byl premiérem.
To je pravda, ale ten hlavní zlom
byl spíš po roce 2017,
až kdy byl referendum,
on byl prezidentem i předtím pálet,
ale v tom roce 2017
byl referendum o změnit
celého systému politického.
Dodatky ústavy, pro které lidé
hlasovali v referendu
změní parlamentní systém
v prezidentskou republiku.
Podle opozičních stran hlasování
provázali nesrovnalosti.
Na nestandardní průběh referenda

[Transcript] Vinohradská 12 / Turecké drama: Zůstane Erdogan neporažen?

upozornují i pozorovatále,
které vyslala Rada Evropy
a Evropská unie.
Na základě toho se zrušila
funkce premiéra a prezident
cestal hlavou výkoné moci
a získal obrovské právo moci.
Ten systém se zmínil roce 2018,
R2 jakož to prezident
získal obrovské právo moci
a to právě jedna z věcí,
která turkům vadí,
části turkům vadí,
že schromážil příliš
velkou moc v jedné funkci
a to byl hlavní bod
programu opozice
a opozičního kandidátá
Kemala Kleždárolu
že by vrátil turecku
parlamentní demokracii,
která tu dalek do roku 2017-18.
Ten systém neji angotem,
neji hedeflatím,
nejdám už lentem,
že byš můžu...
Ano, tento krok zpět by
stoupenci opozice rádi udělali
otázka je,
jestli je to pro
velkou významou část Turku
až tak důležité
a nebo jestli to důležité
jednou pro lidi,
kteří se skutečně zabívají tím,
jak ten stát funguje,
jak ten stát bude vypadat.
Kemal Kleždárolu,
proč se mu přesdívá
turecký kandidý?
Ta přesdívka vám podstížíuje
vznikláš během kampaně,
této prezidentské.
Možná je to mediální skradka nějaká?

Říká se mu tak i tady v turecku,
možná je to mediální skradka,
ale možná to vymyšlá
media nejsem s tím istým.
Každopádně,
asi to vyjadřuje to,
že Kemal Kleždárolu je
u svou osobností
totálním protiškem
Recepataiba Erdogána
v tom,
že Kleždárolu je takový,
taková klidná síla,
takový intelektuál
trošku působí jako klidný člověk,
ale vytravalí velice
s jasně danými názory,
které nemění
a popravdě i fyzicky trošku
připomíná Gandího.
On je starší než Erdogán, Žio?
Je opětto starší,
Erdogán je duším 9 a 60 letos
Kleždárolu vy 4 a 70,
ale nějak to na té vytelitě
není zdát.
Každopádně,
možná i to byl trošku důvod,
proč se třeba někteří nerozodnotí
Kleždárolu a nakonec
rozhodli v těch volbách,
protože mochna nipůsobit
tím s ním klidem
možná slabý nevódce
a tak pochyboly o tom,
že by byl třeba dobrým prezidentem,
dobrým tureckým vódcem.
Ale každopádně,
oproti tomu hromování,
Erdogánový,
který na těch zhromážděních
velkých dokáže
velice hromotně,
řekl bych o slovice publikum,

tak Kleždárolu je přesný opak.
Je to skutečně ten turecký svět
tak černobílí, když si to představím,
že Kleždárolu možný prezident
s demokratickými tendencemi.
Erdogán, možný prezident
s těmi spíše autokratickými.
Není černobílí,
konec koncu s těmi
prezidentskými volbami byly zároveň
parlamentní volby.
A do parlamentu se dostala
řada stran
velice různými
spěřováními.
Do konce,
když o tom takhle mluvíme,
jestli je to Kleždárolu
versus Erdogán,
jeden svět versus druhý.
My vlastně nevíme,
jak by vypadal
Kleždárolu jako prezident.
To se neví,
nikdy nebyl prezidentem,
onosice má nějaké
svoje plány, svoje teze.
Na druhou stranu
právě i sekulární strany,
které vláli turecku před Erdoganem,
tak měli spoustu
muh, nebyli
nějak extrémě liberání
a demokratické vždycky.
Takže není to tak,
že před Erdoganem bylo dobře
a liberání a demokratický
a po Erdoganovi bude dobře
a liberání a demokratický.
To se neví
a turecko je prostě
specifické v tomhleto
a ty požadavky
části Turků

na takové to
vzpůřádání si se ještě jsou,
ale jestli by to fungovalo
a jestli by taková strana
dokázala tento směr utržet,
pokud by se dostala
k moci jinánejš,
tedy Erdoganová AKP třeba,
tak to je velká neznáma.
My se tady hlavně
bavíme v tuhto chvíli
o nějakém větším směřování
turecka i do budoucna
ať už je to pokračování
v tom, co tady
za těch posledních 20 let
nastole Recep Tayyp Erdogan
nebo o nějaké velké změnie,
kterou by mohl přinít
správě opoziční kandidát.
Ale co?
Takové typ běžné problémy,
co všechny Turky
zajímejí vysoká inflace.
Bylo tu obrovské země třesiní.
Stále pokračující růzská invazé
na Ukrajinu,
jsou to taky témata,
která se nějakým způsobem
tlado těch voleb?
No jsou to témata,
která asi nejvíc Turci řeší.
Ale zároveň se očekávalo,
že se promítnou víc,
že právě ekonomické problémy,
které teď jsou
stěle stěné obrovskou inflací,
mezi roční inflace
je oficiálně 50%,
ale neoficiálně
ještě mnohem větší zřejmě,
problémy pochopitelně
s země třesiním a jeho následky,
které vláda evidentně

neřešila moc rychle
ty následky
a lidé taky obvinují vládu
z toho, že neřešila
vůbec ty různé stavební
zákony a stavební záležitosti,
aby zamránila těm škodám
na budovách a podobně.
To jsou všechno věci,
které se předvokládalo,
že se projeví právě
v tom, že lidé budou požadovat
změnu,
že budou vynit vládu
s těchto problémů,
ale nakonec se evidentně moc nestalo
a spíše se podařilo možná
kardová novy, možná
nebylo potřeba je toli přesičovat,
ale řekněme, že přesičit lidi o tom,
že to jsou globální problémy,
které stejně vy přišli
a že relativně je ještě
tůlecko řeší dobře.
To je asi nakonec výsledek
z toho, co mohla opozice
využít ve svůj prospěch.
Nakonec i když pro Turky se
v posledních, já nevím,
6-7 letech určitě hodně
zhorčuje životní úroveň,
ale stále
jsou ochotní Erdogana
a tu stávající vádu
podpořit s vidinou,
že přeci jen se jí podaří
nakonec tu situaci zlepšit.
A kamaráčov ty Erdogana a Putina
to je něco, co by běžný Turek řešil?
Běžný moc ne
a navíc Turci jsou hodně pragmatici,
nejen tím, co jsou u vlády,
ale i obecně
jsou obchodníci a uvažují pragmaticky,

takže tohle tomos
nerezonuje.
Malíčko během té předvábíkní kampaně,
té prezidentské
zaznilo obvinění
opozičního vůdce Klyždárolu
a že Rusko se vměšuje
do těch voleb, že vyrobil
nějaký materiál online,
který dehonestuje právě
opozičního vůdce.
Takže to bylo asi jediný moment,
kde se trošku Rusko dostalo
do té předvábíkní kampaně.
Ale Klyždárolu velice rychle
když tento škraloup
bude v případě svého vytěství
s Ruském spolupracovat.
Budeme udržovat vstahy
s Ruskem stejné jako v minulosti,
protože mnoho tureckých
pudníkateľů tam investuje.
Jsme ale proti ruské invazy
na Ukraínu a považujeme jí za nepřítelnu.
Takže ani vlastně na stradě opozice
nezazilo něco,
že by se mělo turecko
k Rusku zády
za jeho napadení Ukrainy.
Turecko si
udržuje do obou těch zemí
vydíme, že
čile obchoduje s Ukrajinou
s vojenským materiálem.
Slované turecké drony Bayraktar
to pokračuje
tito vojenské dodávky.
Na druhou stranu s Ruskem
zase má velice živé vstahy
po jiných ryních,
po těch energetických,
na Ruskou ropu
dodává na Ruský trh
spoustu své zemědělské produkce.

Je to výhodné
pro turecko a proto to turecko
vlastně se takto staví.
Prostvě zase ukazuje turecko,
že je nemírodvůrcem, ale že je schopné
mezi dvěma zemími mezi Ukraínu
a Ruském lecozdohodnout.
Konec koncu obilná dohoda
podtusě právě turecko dost podepsalo.
Tohle to je politika,
kterou vede Regipe type Erdogan,
by politika
jiné strany jiného buce, jiného prezidenta tureckého
nevypadala o moc jinak.
Páne, kdy bude to druhé
kolom prezidentských volep v turecku?
Bude přesně dva týdny po prvním
čili vypadá to
na neděli 28. května.
A jaké jsou ty možné scénáře?
Co když se Erdogan stane prezidentem,
ale nakonec nebude mít většinu
v parlamentu?
Ty jste říkal, že jsou i parlamentní volby?
No, to už je v poslatě
vyloušená možnost, protože
ty parlamentní na rozdíl od těch prezidentských
už jsou de facto vyřešené.
Aha.
A strany podporující Erdogan
tak získali v parlamentu většinu.
Sice samotná Erdoganová strana AKP
stratila několik desítek poslanců
v tom 600 členém parlamentu,
ale s těmi količími partnady
stále bude mít v parlamentu
pohodnou většinu. Takže spíš
hypoteticky je možná varianta,
že by vyhrál ty prezidentské volby
Kemal Kliždárolů
a měl by parlament
s většinou poslanců
z toho druhého tábora.
A to je právě situáče, kterou si nikdo

môžu se velkáši představit a ještě není vyskoušená, liby byl prezident s jednohoká tábora, výkoní prezident a parlament by měl většinu z jedného tábora, jak by vlastně vůbec tá vláda tady fungovala.

Ale to je zatím hypotetická šance, pokud by Kliždárolů vyhrál tak by mohla nastat.

No, a co tedy očekáváte v těch příštích dvou týdnech?

Bude se nějak ještě zostřovat ta předvolební kampaň?

Bude důležité do jisté míry, jak se vyjádří třetí kandidát, o kterém se skoro nemluví, protože byl okrajový, to je Sinan Doan takový až skoro krajnípravicový kandidát, který získal, ale poměrně doslasu 5%, asi něco přes 5%.

To je pár milionu, ne?

To je učitě, to je takových 3 miliony od hraju

hasů, takže to úbeznení málo v případě, že se má rozhodovat těstně, no a bude záležít na tom, koho doporučí svým voličům. Zatím

se nerozhodl, zatím říká,

že máme počkat 1-2 dny

až se rozhodne, podle

jeho ideologického směřování

by bylo logičtější, kdyby doporučil

režipat Taipa Erdogana, ale to

bůstíme počkat, jak tohle dopadne.

Každopádně může to trošku pomoct jedné nebo druhé straně.

A očekávám, že ty dva týdny

bude velice ostra kampaň.

Myslím si, že

režip Taip Erdogan nečekal,

že bude muset jít do druhého kola,

že věřil ve výtěstí už tom prvním

a
že o to drsnější kampaň asi povede.
Na druhou stranu, jak už
jsme mluvili o Kemalůvi Klíždárolu
jako o Tudeckém Gandhým,
ono možná
proto byla dosud ta kampaň
poměrně velice civilizovaná,
že do tohoto člověka
se není lehce trefovat
v nějakými nefér, nefér útoky.
Takže otázka, jak to celé
bude vypadat vlastně předtím
druhým kolem. Samozřejmě budou
mítingy předvůlební, ale ty byli
i předtím prvním kolem, takže
myslím si, že taková ta nejhorší
varianta je, že
ta kampaň samotná bude trochu ošklivá.
Sledovatí bude ještě Pán Macháček
Děkuju moc děkuju Štěpána, že jsme se mohli
propojit, pokud vím, tak vycestujete
těď zíhu turecka. Do Istanbulu tak
šťastný let a zase někdy naslišenou.
Děkuju moc, budu se těšit, naslišenou.
Tohle už je všechno z Vinohradské 12
z pravodajského podkástu
Českého rozhlasu. Dnes
se Štěpánem Macháčkem našim
z pravodajem, který je momentálně
v Turecku. Sleduje tam parlamentní
a prezidentské volby, o kterých
můvili.
Naše další epizody
najdete na webu irozhlas.cz
v aplikaci Můjrozhlas
i ve všech dalších podkástových aplikacích.
Každý všední den vychází nový díl.
Můžete nám i psát a to na e-mail
Vinohradská 12
za Vináč Rozhlaz.cz
Naslišenou zítra.